

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

СИЛАБУС

КУЛЬТУРА НОВОГО ЧАСУ

Ступінь вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	034 Культурологія
Освітньо-професійна програма:	Культурологія
Освітня кваліфікація:	Бакалавр культурології
Професійна кваліфікація:	Фахівець з аналітики культури та креативних індустрій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол

засідання кафедри культурології

№ 1 від «3» вересня 2020 р.

ЛУЦЬК – 2020

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Культурологія Освітній рівень: бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 180/6		Рік навчання – 3 курс
		Семестр - 5-6 семестр
		Лекції – 44 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські) – 44 год.
		Самостійна робота – 82 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік, екзамен
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Бондарук Сергій Олексійович**

Науковий ступінь: **кандидат філософських наук**

Вчене звання: **доцент**

Посада: **доцент кафедри культурології**

Контактна інформація: моб. тел. 0501011453, 068 8997343,

ел. адреса: sbondaruk1@gmail.com

Дні занять: вересень 2020 - червень 2021

З розкладом можна ознайомитись на офіційному сайті СНУ ім.Лесі Українки, зокрема за посиланням

<https://vnu.edu.ua/uk/articles/testoviy-dostup-case-files-collection>

III. Опис дисципліни

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчальної дисципліни “Культура Нового часу” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 034 “Культурологія”. Курс являє собою теоретичну складову фахової підготовки бакалаврів зі спеціальності “культурологія”. Предметом вивчення навчальної дисципліни є культура Нового часу від доби Реформації до першої половини XIX ст. в її історичному розвитку в усьому розмаїтті її проявів: від соціокультурних процесів і релігійних рухів до наукових і філософських парадигм та мистецьких втілень. Перший змістовний модуль курсу присвячений розгляду становлення культури Нового часу в контексті доби Реформації. В другому змістовному модулі здійснюється аналіз соціокультурних наслідків зміни світоглядних парадигм, пов'язаних з науковою революцією XVII ст. Третій змістовний модуль присвячений вивченню художньо-образних особливостей мистецтва XVIII ст. В четвертому змістовному модулі дається комплексний аналіз соціокультурних, ментальних і духовних процесів доби Просвітництва та їх теоретичного осмислення і художньої інтерпретації. П'ятий змістовний модуль присвячений аналізу культури доби Романтизму. В шостому змістовному модулі розглядаються соціокультурні, літературно-мистецькі процеси, та філософські тенденції, пов'язані з переосмисленням досвіду ранніх буржуазних революцій і формуванням класичних систем в усіх сферах культури.

Зміст дисципліни. Предмет і завдання курсу Історія культури як наука. Особливості підходів до періодизації історії культури. Новий час як період в історії культури. Характеристика і хронологічні рамки Нового часу як культурно-історичної епохи. Предмет, мета, структура курсу. Форми і методи роботи та звітності.

Реформація і становлення культури Нового часу. Причини, витоки і соціокультурний зміст Реформації в Європі. Основні напрямки та рушійні сили Реформації. Діяльність та особливості вчення лідерів Реформації. Протестантизм як результат Реформації: його основні риси. Зародження капіталістичних відносин і становлення нової моралі. М.Вебер про протестантську етику. Система цінностей і норм протестантської моралі. Протестантська етика і проблема свободи волі людини. Вплив Реформації на західноєвропейську художню культуру. Мистецтво доби Реформації чи Північного Ренесансу?

Великі географічні відкриття і колонізація Нового Світу. Місце епохи великих географічних відкриттів у культурі Нового часу. Економічні, соціально-політичні, культурні причини спорядження експедицій. Науково-технічні передумови. Періодизація епохи. Відкриття морських шляхів з Європи в Індію та на Далекий Схід. Відкриття Америки та іспанські завоювання. Колонізація Нового Світу. Наслідки Великих географічних відкриттів для європейської культури.

Наукова революція в Європі XVI-XVII ст. Розвиток книгодрукування, освіти і педагогічної науки в Європі XVI-XVII ст. Передумови та основні риси наукової революції XVI-XVII ст. Наукові відкриття XVI-XVII ст. та їх значення для становлення нового способу світобачення. Розвиток дослідної та теоретичної науки в XVI-XVII ст.: проблема методу наукового пізнання. Ф.Бекон і особливості індуктивного методу пізнання. Метод дедукції та внесок Р.Декарта в розвиток науки XVII ст.

Особливості розвитку філософії XVII ст. Наукова революція та специфіка розвитку філософського пізнання. Проблема співвідношення чуттєвого та раціонального джерел пізнання. Емпіризм і раціоналізм як дві методологічні програми у філософії XVII ст. Проблематика культури у філософії XVII ст. Сенсуалізм і проблема чуттєво-емоційної культури людини. Раціоналізм і проблема гуманності.

Європейське мистецтво XVII ст.: проблема стилю і жанру. Соціокультурні умови розвитку мистецтва Європи XVII ст.. Динамізм життя і проблема його відображення у мистецтві. Прагнення мистецтва до конкретності відображення. Специфічні риси та особливості розвитку західноєвропейського мистецтва XVII ст. Проблема стилю в мистецтві XVII ст. Барокко і класицизм як основні стильові системи XVIII ст. Мистецтво

барокко і чуттєво-емоційна культура людини. Класицизм і його зміст як стильової системи в мистецтві. Ідея раціонального сприйняття мистецтва. Позастильова лінія в мистецтві XVII та її особливості. Сюжетне і безсюжетне мистецтво. Розмаїття системи жанрів позастильового мистецтва. Основні художньо-образні концепції в рамках позастильового мистецтва. Особливості розвитку мистецтва Італії XVIII ст. Художня культура Франції XVIII ст. Мистецтво Фландрії. Голандське мистецтво XVIII ст. Іспанське мистецтво XVIII ст.

Особливості Просвітництва як культурно-історичної епохи. Духовні витoki і передумови Просвітництва в Європі XVIII ст. Соціальні передумови і зміст Просвітництва. Соціально-правовий ідеал і проблема свободи. Філософія людини і філософія історії. Еволюція просвітницького ставлення до людини. Проблема здорового глузду. Загальна характеристика просвітницької літератури. Вплив просвітницьких ідеалів на художню культуру епохи. Проблема ідейно-художньої близькості художніх напрямків Просвітництва. Основні напрямки просвітницької літератури: просвітницький класицизм і його різновиди; просвітницький реалізм; сентименталізм; рококо; література передромантизму.

Філософія і література французьких просвітителів. Соціально-політичні передумови та ідейно-теоретичні джерела філософії французького Просвітництва. Філософська література французьких просвітителів. Основні філософські та соціально-філософські ідеї. Світоглядні позиції французьких просвітителів. Ідеї вільнодумства та деїзму. Особливості філософських вчень французьких матеріалістів.

Мистецтво XVIII ст. і естетичні вчення доби Просвітництва. Стильові та жанрові особливості європейського мистецтва XVIII ст. Національна специфіка художніх процесів XVIII ст. Місце і роль естетичних теорій в культурі Просвітництва. Виховна функція мистецтва в естетиці Просвітництва. Місце і роль театру в культурі Просвітництва. Розвиток музичної культури Європи XVIII ст. та його особливості. Поява світської симфонічної музики. Виникнення класичної музики Творчість видатних представників європейської класичної музики XVIII ст.

Культура доби романтизму і романтична теорія. Філософія, література і естетика передромантизму. Передромантизм як художній напрямок кінця XVIII ст. Естетичні погляди преромантиків. Витoki і сутність романтизму. Основні ідеї соціокультурного вчення романтизму. Естетика романтизму. Пізній романтизм та його мистецькі й соціальні особливості. Специфіка розвитку романтизму в різних країнах Європи. Романтизм як

передумова класичної філософії та модернізму в мистецтві другої половини XIX ст. Український передромантизм і романтизм: філософія і світогляд.

Музична культура Європи доби романтизму. Особливості прояву романтизму в музиці. Романтичні мотиви в творчості пізнього Бетховена і Паганіні. Романтична опера К.-М.Вебера. Зрілий романтизм симфонічної музики Г.Берліоза. Творчість Ф.Шопена, Р.Шумана, Ф.Ліста. Музична, драматургічна та літературно-філософська творчість Р.Вагнера. Пізньоромантичні ремінісценції Е.Гріга.

Німецька класична література кінця XVIII–початку XIX ст. Оформлення літературної класики в Німеччині. Видатні представники німецької класичної літератури та їх літературно-філософська творчість. Пізньопросвітницькі та романтичні філософсько-світоглядні ідеї представників німецької класичної літератури як найближча передумова класичної німецької філософії.

Класична німецька філософія і духовна культура Нового часу. Соціокультурна зумовленість класичної німецької філософії. Ідейні витoki класичної німецької філософії. Класична німецька філософія як вершина західноєвропейської філософської традиції Нового часу. І.Кант – засновник класичної німецької філософії. Система суб'єктивного ідеалізму Й.Г.Фіхте. Система філософії Ф.В.І.Шеллінга. “Філософія мистецтва”. Філософська система Гегеля як підсумок і логічне завершення філософських та соціальних ідей Канта, Фіхте і Шеллінга. Філософія Л.Фейєрбаха: релігієзнавчі та історико-філософські ідеї.

Особливості розвитку культури XIX ст. Нова наукова картина світу і шляхи її філософського осмислення. Нові художні напрямки в Європі та США XIX ст. Критичний реалізм в літературі і мистецтві. Еклектика як реакція на реалізм і особливість художньої культури Заходу. Кризовий характер мистецтва середини XIX ст. як передумова виникнення модерних тенденцій в культурі. Виникнення марксизму та неоднозначність оцінок його ролі в культурі Нового часу і модерної доби. Пограничний характер світової культури середини XIX ст. Криза лінійного раціоналізму як передумова антропологічного повороту в філософії. Криза традиційних цінностей і євроцентричного світосприйняття. Значення культурних надбань Нового часу для формування сучасної культури.

2. Пререквізити

Вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на досвіді історико-культурної підготовки, набутої студентами в попередні роки при вивченні курсів «Соціокультурний розвиток людства», «Первісна культура», «Культура Європейського Середньовіччя», «Культура Європейського Відродження», та ін. Вивчення курсу пов'язане також з такими курсами, як «Культура і релігія», «Естетика і культурологія мистецтва», а також формує

евристичний базис для подальшого вивчення дисциплін «Сучасна зарубіжна культурологія», «Сучасна культура» та ін.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни “Культура Нового часу” є ознайомлення студентів з ходом розвитку світової культури Нового часу, його закономірностями, характерними особливостями, основними культурними явищами.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Культура Нового часу” є:

- допомогти студентам в оволодінні основними шляхами розвитку культури Нового часу як одного з етапів загальносвітового історико-культурного процесу, в лоні якого відбувалося зародження і формування сучасної культури.;
- дати характеристику розмаїтих соціокультурних процесів Нового часу в їх динаміці та діалектичній взаємодії;
- проаналізувати витоки і фактори розвитку культури Нового часу та особливості впливу її процесів та явищ на сучасну культуру;
- сприяти формуванню у студентів умінь і навичок аналітичного мислення при дослідженні питань і проблем історії культури та культурології.

4. Результати навчання (компетентності).

Впродовж вивчення навчальної дисципліни у студентів формуються наступні професійні **загальні компетенції (ЗК).**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетенції (ФК)

ФК 2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об’єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК 8. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвілєві) щодо об’єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об’єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

А також досягаються визначені Освітньою програмою **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН 2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.

ПРН 5. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.

ПРН 7. Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.

У контексті формування вищезазначених професійних компетентностей, студенти будуть обізнані у таких питаннях:

- Загальні витоки і шляхи становлення і розвитку культури Нового часу;
- Передумови, ідейний зміст та основні напрями реформаційного руху;
- Головні особливості морального вчення протестантизму в контексті новочасної та сучасної культури;
- Особливості наукової революція ХУІІ ст., її зміст та місце в культурі Нового часу;
- Провідні тенденції філософського осмислення культури Нового часу;
- Зміст, ідейні та художні напрямки культури Нового часу

а також навчатися:

- Аналізувати зміст основних етапів культури Нового часу;
- Аналізувати різноманітні філософські концепції Нового часу в контексті загальнокультурологічної проблематики
- Проводити соціокультурний аналіз різних новочасних феноменів культури з огляду на їх загальнодуховний контекст.
- Проводити культурологічний аналіз загальнотеоретичної літератури, працювати з культурологічними, релігійними і філософськими текстами.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин					
		у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін).	Лаб.	Конс	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Становлення культури Нового часу							
Тема 1. Предмет і завдання курсу “Культура Нового часу”	6	2	-			4	Р/2
Тема 2. Реформація і становлення культури Нового часу.	14,5	2	6		0,5	6	РМГ/12
Тема 3. Великі географічні відкриття і колонізація Нового Світу	8,5	2			0,5	6	Р\2
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 1	29	6	6		1	16	36
Змістовий модуль 2 Духовна культура первісного суспільства							
Тема 4. Наукова революція в Європі ХVІ-ХVІІ ст.	11	2	2		1	6	РМГ /4
Тема 5. Особливості розвитку філософії ХVІІ ст.	17	4	4		1	8	ДС/8

Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 2	28	6	6		2	14	32
Змістовий модуль 3 Художня культура Європи XVII ст.							
Тема 6. Європейське мистецтво XVII ст.: проблема стилю і жанру.	24	6	6		2	10	РМГ/12
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 3	24	6	6		2	10	32
Разом за семестр	81	18	18		5	40	100
Змістовий модуль 4 Культура доби Просвітництва							
Тема 7. Особливості Просвітництва як культурно-історичної епохи.	7,5	2	2		0,5	3	РМГ/3
Тема 8. Загальна характеристика просвітницької літератури.	7,5	2	2		0,5	3	РМГ/3
Тема 9. Філософія і література французьких просвітителів	14,5	4	4		0,5	6	ДС /6
Тема 10. Мистецтво XVIII ст. і естетичні вчення доби Просвітництва.	14,5	4	4		0,5	6	РМГ/6
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 4	44	12	12		2	18	38
Змістовний модуль 5 Культура доби романтизму							
Тема 11. Культура доби романтизму і романтична теорія.	10,5	4	2		0,5	4	РМГ/3
Тема 12. Музична культура Європи доби романтизму.	13	2	4		1	6	ДС/6
Тема 13. Німецька класична література кінця XVIII–початку XIX ст.	8,5	2	2		0,5	4	РМГ/3
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 4	32	8	8		2	14	32
Змістовний модуль 6 Німецька класична філософія і соціокультурні процеси XIX ст.							
Тема 14. Класична німецька філософія і духовна культура Нового часу.	14,5	4	4		0,5	6	РМГ/6
Тема 15. Особливості розвитку культури XIX ст.	8,5	2	2		0,5	4	ДС/4
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 6	23	6	6		1	10	30
Разом за семестр	99	26	26		5	42	100
Усього годин	180	44	44		10	82	

*Форма контролю: ДС – дискусія, ІНДЗ – індивідуальне завдання, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота студентів з курсу «Культура Нового часу» включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до виступів на семінарах, а також вивчення тем або питань, що не розглядаються в курсі лекцій, конспектування основних теоретичних джерел з кожного змістовного модуля. Нижче наводиться орієнтовна тематика завдань для самостійної роботи студентів.

Теми самостійної роботи	годин
Змістовний модуль 1	
Предмет і завдання курсу “Культура Нового часу”	4
Реформація і становлення культури Нового часу	4
Становлення капіталізму і розвиток моралі Нового часу	2
Великі географічні відкриття і колонізація Нового Світу	6
Змістовний модуль 2	
Наукова революція в Європі XVI–XVII ст.	4
Поширення книгодрукування і розвиток освіти в Європі XVI–XVII ст.	2
Особливості розвитку філософії XVII ст.	8
Змістовний модуль 3	
Мистецтво Італії XVII–XVIII ст.	2
Фламандське мистецтво	2
Мистецтво Голландії XVII ст.	2
Творчість видатних представників Іспанського мистецтва XVII ст.	2
Мистецтво Франції XVII ст.	2
Разом за семестр	40
Змістовний модуль 4	
Особливості Просвітництва як культурно–історичної епохи.	3
Загальна характеристика просвітницької літератури	3
Філософія і література французьких просвітителів	2
Філософські вчення епохи просвітництва	2
Мистецтво XVIII ст. і естетична концепція Просвітництва	2
Театральне мистецтво в культурі Просвітництва	2
Становлення класичної музики у XVIII ст.	4
Змістовний модуль 5	
Філософія, література і естетика передромантизму	2
Культура доби романтизму і романтична теорія	4
Український передромантизм і романтизм: філософія і світогляд	2
Музична культура Європи доби романтизму	4
Німецька класична література кінця XVIII–початку XIX ст.	2
Змістовний модуль 6	
Філософські концепції І.Канта, Й.Г.Фіхте, Ф.Шеллінга	2
Філософія Г.Гегеля	2
Філософська концепція Л.Фейєрбаха	2
Виникнення марксизму як феномен кризового стану в культурі	2
Культурний розвиток України в контексті європейської культури XIX ст.	2
Разом за семестр	42

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомі причини, які не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Диференційований залік проводиться в терміни, визначені деканатом у 1-му семестрі. Студентам, що не з'явилися на диференційований залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з філософськими текстами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- ✓ контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

V. Підсумковий контроль

Розподіл балів, які отримують студенти

I семестр

Поточний контроль (max = 40 балів)			Модульний контроль/залік (max = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1			Модуль 2			
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	МКР 1	МКР 2	МКР 3	
16	12	12	20	20	20	100

Таблиця 4.2

II семестр

Поточний контроль (max = 40 балів)			Модульний контроль/залік (max = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 3			Модуль 4			
Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6	МКР 4	МКР 5	МКР 6	
18	12	10	20	20	20	100

**Максимальна кількість балів,
яку може отримати студент за види навчальних робіт:**

Семінарські заняття - (за роботу на одному занятті – 3-4 бали; у тому числі – відповідь на питання – 2-3 бали, доповнення – 0,5 бала) – 40 балів за семестр;
 модульна контрольна робота №1(письмово) – 20 балів;
 модульна контрольна робота №2(письмово) – 20 балів
 модульна контрольна робота №3(письмово) – 20 балів
 модульна контрольна робота №4(письмово) – 20 балів
 модульна контрольна робота №5(письмово) – 20 балів
 модульна контрольна робота №6(письмово) – 20 балів

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; достатній рівень розкриття – 3 балами; часткове розкриття – 2 балами; поверхнєве й неповне розкриття – 1 балом; якщо зміст теми зовсім не розкрито – 0 балів.

Формою семестрового контролю є залік, у випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може добрати бали, виконавши певний вид індивідуальних завдань (наприклад, перездати якусь тему, написавши підсумковий реферат, есе тощо). На залік виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Метою екзамену є контроль сформованості професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 75 балів, то за письмовою згодою студента вона може зарахуватися як підсумкова оцінка з дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає екзамен. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт анулюються. Екзамен складається у письмовій формі. Студенти в довільному порядку отримують екзаменаційний білет, у якому сформульовано 3 питання (по одному питанню з кожного модулю) і дають письмово відповіді на питання білету. Повна відповідь на одне питання білету оцінюється максимально в 20 балів.

Критерії оцінювання відповіді на питання екзаменаційного білету:

- Повна правильна відповідь – 17-20 балів;
- Неповна правильна відповідь – 12-16 балів;
- Відповідь частково правильна – 8-11 балів;
- Відповідь зі значними похибками – 3-7 балів;
- Відповідь неправильна – 1-3 балів;
- Відповідь відсутня – 0 балів.

Отримані бали за відповіді на питання екзаменаційного білету сумуються з балами, отриманими впродовж поточного семестрового навчання (макс. 40 балів) і так формується підсумкова оцінка з предмету.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ ТА ЕКЗАМЕНУ

1. Обґрунтуйте характерні риси Нового часу як культурно-історичної епохи.
2. Проаналізуйте значення понять “культ розуму” і “здоровий глузд” в системі цінностей Просвітництва.
3. З'ясуйте соціально-економічні корені та ідейно-теоретичні витoki класичної німецької філософії.
4. Проаналізуйте причини, сутність та ідейний зміст Реформації.
5. Поясніть місце філософії людини та філософії історії в культурі Просвітництва.
6. Порівняйте особливості художньо-образних концепцій І.Босха та П.Брейгеля.
7. Обґрунтуйте вплив Реформації на західноєвропейську культуру.
8. Дайте аналіз проблеми суспільного ідеалу в творчості Просвітителів.
9. Проведіть порівняльний аналіз творів мистецтва барокко й академізму (на прикладі художніх концепцій Кореджо та бр. Каррачі).
10. Розкрийте сутність і зміст ідеології Просвітництва.
11. З'ясуйте основні положення “Філософії мистецтва” Ф.Шеллінга.
12. Дайте порівняльний аналіз підходів до проблема свободи волі людини в релігійно-етичних вченнях М.Лютера та Е.Роттердамського.
13. З'ясуйте духовні та соціально-політичні передумови Просвітництва.
14. Проаналізуйте теоретичні засади етики І.Канта.
15. Дайте оцінку висловлюванням М.Вебера про значення системи моральних цінностей протестантизму для розвитку буржуазного суспільства (за книгою “Протестантська етика і дух капіталізму”).
16. Розкрийте зміст підходів до питань релігії, вільнодумства та атеїзму в філософських ученнях просвітителів.
17. Проведіть порівняльний аналіз творів мистецтва барокко та класицизму (на прикладі творів Рубенса та Пуссена).
18. Дайте аналіз ідейно-художніх особливостей живопису та графіки в Німеччині доби Реформації на прикладі провідних митців епохи.
19. Обґрунтуйте значення Великих географічних відкриттів для європейської культури Нового часу; проаналізуйте їх основні причини.
20. Порівняйте особливості розвитку проблеми методу пізнання в науці та філософії 17 ст.
21. Обґрунтуйте значення розвитку книгодрукування для прогресу освіти і культури в Європі 16-17 ст.

22. Дайте аналіз морально-етичної проблематики в творчості просвітителів.
23. Оцініть місце і роль класичної німецької філософії в культурі Нового часу.
24. Обґрунтуйте роль літератури в духовно-культурному контексті Просвітництва.
25. Дайте загальний порівняльний аналіз художньо-образних особливостей позастильового мистецтва та стильових систем у мистецтві 17 ст.
26. Проаналізуйте головні тенденції розвитку освіти й педагогічної науки в Європі 17 ст.
27. Розкрийте проблему героя в літературі й мистецтві романтизму.
28. Здійсніть порівняльний аналіз релігійно-філософських концепцій Г.Гегеля та Л.Фейєрбаха.
29. Обґрунтуйте місце салонного мистецтва в європейській культурі доби Просвітництва.
30. Розкрийте зміст основних положень твору Л.Фейєрбаха “Сутність християнства”.
31. Дайте загальну характеристику основних стильових напрямків мистецтва епохи.
32. Дайте оцінку вчення І.Канта про вічний мир з огляду на сучасні проблеми .
33. Ідеї Просвітництва в творах Г.Сковороди.
34. І.Г.Фіхте про роль особи в історії та в культурі.
35. Проблема співвідношення чуттєвого та раціонального джерел пізнання в науці та філософії 17 ст.
36. Пограничний характер культури романтизму.
37. Ідеї передромантизму в “філософії серця” П.Юркевича.
38. Проблема станкового та монументального в європейському мистецтві 17 ст.
39. Релігійно-філософські ідеї німецьких романтиків.
40. Поняття “романтичної іронії” в естетичній теорії німецьких романтиків.
41. Особливості мистецтва барокко та його головні представники.
42. Естетика Просвітництва і проблема реалізму.
43. Розвиток теорії романтизму в творчості Стендаля та В.Гюго.
44. Особливості мистецтва класицизму та його головні представники.
45. Емпіризм, сенсуалізм і проблема чуттєво-емоційної культури людини.
46. Ідея виховної функції мистецтва в естетиці Просвітництва.
47. Естетика як теорія мистецтва в творчості Д.Дідро та німецьких просвітителів.
48. Криза механістичного емпіризму в філософії як передумова виникнення суб’єктивного ідеалізму.
49. Значення естетики в системах філософії І.Канта та Г.Гегеля.
50. Суб’єктивний ідеалізм: сутність, основні ідеї, головні представники.
51. Німецький передромантизм як критичне переосмислення просвітницького раціоналізму (Й.Гаман, Й.Гердер та ін.).

52. Розвиток класицизму в художній культурі Просвітництва.
53. Соціальна зумовленість романтизму, його сутність та філософські витоки.
54. “Філософія права” Г.Гегеля і проблема громадянського суспільства.
55. Філософія історії Г.Гегеля і проблема людини.
56. Проблема відчуження та підходи до її аналізу в романтизмі й марксизмі.
57. Релігія та вільнодумство в творах Д.Дідро.
58. Проблема соціокультурного ідеалу в романтизмі.
59. Вплив німецької класичної літератури на формування класичної німецької філософії.
60. Порівняльний аналіз історико-філософських концепцій Г.Гегеля та Л.Фейєрбаха.
61. Обмеженість романтичної теорії та причини переходу до реалізму в літературі й мистецтві середини 19 ст.
62. Проблема суспільно-політичного ідеалу в марксизмі та причини його обмеженості.
63. Літературно-філософська творчість класиків німецької літератури (Й.В.Гете, Ф.Шіллер, Г.Е.Лессінг та ін.).
64. Криза лінійного раціоналізму та ірраціоналістичні тенденції в філософії першої половини 19 ст.
65. Соціально-політичні та духовні умови розвитку світової культури в 19 ст.
66. Романтизм у музичній культурі кінця 18- поч.19 ст.
67. Ідеї пантеїзму та деїзму в філософії 17-18 ст.
68. Розвиток реалізму в мистецтві й художній теорії 18 - поч. 19 ст.
69. Місце українського романтизму в європейській культурі 18-19 ст.
70. Поясніть взаємозв'язок форм культури в духовному контексті 17 ст. з точки зору співвідношення чуттєвого і раціонального..
71. З'ясуйте художньо-естетичні засади розвитку мистецтва в Європі 17 ст.
72. Розкрийте сутність та основні надбання наукової революції 17 ст.
73. На прикладі мистецтва 17 ст. поясніть особливості вияву індивідуальності людини та розкрийте проблему конкретності й об'єктивності відображення в мистецтві Нового часу.
74. Розвиток дослідної та теоретичної науки в Європі 17 ст.
75. Проблема стилю в європейському мистецтві 17 ст.
76. Емпірична філософія 17 ст.: її сутність та головні представники.
77. Проблема жанрового розмаїття в позастильовому мистецтві 17 ст.
78. Філософський раціоналізм 17 ст.: сутність та головні представники.
79. Матеріалістична концепція людини і природи в філософії 17 ст.
80. Феномен академізму в художній культурі 17 ст.

81. Основні художньо-образні концепції в позастильовому мистецтві 17 ст.
82. Художня культура Італії 17 ст..
83. Фламандське мистецтво 17 ст.: основні представники.
84. Художня культура Голландії 17 ст.: розмаїття стилів та жанрів.
85. Мистецтво Іспанії 17 ст.
86. Мистецтво Франції 17 ст. і проблема ієрархії жанрів.
87. Основні стилі в літературі 18 ст.: загальна характеристика.
88. Особливості стилю рококо в літературі й мистецтві 18 ст.
89. Особливості сентименталізму в літературі й мистецтві 18 ст.
90. Місце марксизму в соціокультурному контексті 19 ст.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 – 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 – 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Абрамович С.Т. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Кондор, 2005.
2. Баканурський А.Г. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: ВД «Професіонал», 2004.
3. Гончарук Т.В. Культурологія: Навчальн посібник.- Тернопіль, 2004.
4. Гречанко В.А. Історія світової та української культури.- К., 2002.
5. Діанова В.М. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. – ел. ресурс: https://stud.com.ua/11864/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
6. Зазюн І.А., Семашко О.М., Ануфрієв О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / ред.. М.М. Зенович. – К., 2000.
7. Іконнікова С.Н. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. - ел. ресурс: https://stud.com.ua/117950/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
8. Історія української культури: У 5 т. – Т. 2. / За ред.. П.П. Толочка. – К., 2001.

9. Історія української культури у 5 т. Т. 3: Українська культура другої пол. XVII. XVIII ст. / Александрович В.С., Балущок В.Г. – К., 2003.
10. Історія української та зарубіжної культури: Навчальний посібник / За ред: С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – К.: Знання – Прес, 2002.
11. Корженівський А.С., Смолінський В.І. Культурологія: Навчальн посібник - Кам'янець-Подільський, 2001.
12. Кормич Л.І., Богоцький В.В. Культурологія: Підручник для ВНЗ.- Х., 2002.
13. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
14. Кравець М.С. Культурологія: підручник.- Львів: Новий світ – 2000, - 2008.
15. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко.- К., 2005.
16. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / За ред. М.М. Зеновича.- К.: Знання, 2004.
17. Мировпольська Н.Є. та ін. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навчальний посібник.- К.: Вища школа, 2001.
18. Основи філософії культури: Словник /Н.Г.Джинчарадзе та ін.. – К., 2005.
19. Павленко О.П. Культурологія. Посібник. – К., 2006.
20. Петрусенко В.Л., Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія: Навч. посібник.- Львів: «Магнолія 2006», 2007.
21. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
22. Термінологічний словник з культурології.- К.: МАУП, 2004.
23. Тюрменко І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: ЦУЛ, 2005.
24. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / Під ред..М.М. Заковича. – К., 2002.
25. Федорова І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Політехніка, 2005.
26. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: Підручник. - К.: Україна, 2002.
27. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб.- К., 2002.
28. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Знання, 2007.
29. Шейко В.М. Культурологія: Навч. посіб. – К., 2012.
30. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навчальний посібник.- К.: Кондор, 2006.
31. Щолкова О.П. та ін. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 2004.- 175 с.

Додаткова:

1. Американские просветители. Избр. произведения в 2-х т. – М., 1968-1969.
2. Английские материалисты XVIII в. Собр. произв. В 3-х т. – 1967-1968.
3. Андронов С.А. Рембрандт. Осознание сущности творчества художника. - М., 1983.
4. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. – М., 1975.
5. Аникст А.А. Гете и «Фауст». – М., 1983.
6. Аникст А.А. Творческий путь Гете. – М., 1976.
7. Антология мировой философии. -Т.2. - М., 1970.
8. Антология педагогической мысли.-Т.1.-М., 1988.
9. Арно А. Николь П. Логика или Искусство мыслить. – М., 1991.
10. Асмус В.Ф. Избр. филос. труды. - М., 1969.-Т.1; М., 1971. -Т.3.
11. Асмус В.Ф. Иммануил Кант. – М., 1973.
12. Асмус В.Ф. Историко-философские этюды. – М., 1984.

13. Асмус В.Ф. Рене Декарт. - М., 1956.
14. Асмус В.Ф. Философия Иммануила Канта. - М., 1957.
15. Байрон Дж.-Г. Дневники. Письма. - М., 1963.
16. Барг М.А. Эпохи и идеи. Становление историзма. - М., 1987.
17. Барокко. Классицизм. Проблема стилей в западноевропейском искусстве ХУ-ХУП вв. (Отв.ред.Б.Р.Виппер, Т.Н.Левакова). - М., 1966.
18. Бекон Ф. Великое восстановление наук // Соч.-Т.1. - М., 1977.
19. Бекон Ф. Новый Органон // Соч. в 2-х томах. - Т.2. - М., 1978.
20. Бенеш О. Искусство Северного Возрождения.- М., 1973.
21. Беркли Дж. Сочинения. - М., 1978.
22. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. - Л., 1974.
23. Боголюбова Е.В. Культура и общество. - М., 1978.
24. Бондарук С., Катеринко О. Місце етики в системі філософського знання Гегеля // ІУ Наукова студентська конференція «Інтеграція молоді в єдиний науково-культурний простір», м. Луцьк, ВІЕМ, 23 червня 2016. - С.88-90.
25. Бондарук С., Тисько Д. Романтизм в Україні // ІІ Наукова конференція «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір», 21 травня 2015 р.: збірник тез доповідей. - Луцьк, 2015. - С. 197-199.
26. Бондарук С., Хозей Б. Філософія Шеллінга: загальна характеристика // Збірник тез доповідей V наукової конференції «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір» - Луцьк: ВІЕМ, 2016. - 60 с. - С.55-57.
27. Бродель Ф. Материальная цивилизация , экономика и капитализм. ХУ-ХУІІІ вв. - М., 1988. - Т.2.
28. Быховский Б.Э. Джордж Беркли. - М., 1970.
29. Ваганова Е.О. Мурильо и его время. - М., 1988.
30. Ванслов В.В. Эстетика романтизма. - М., 1966.
31. Варбанец Н.В.Иоханн Гутенберг и начало книгопечатания в Европе. - М., 1980.
32. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Вебер М. Избранные произведения. - М., 1990.
33. Век Просвещения. - М., Париж, 1970.
34. Величие здравого смысла : Человек эпохи Просвещения. - М., 1992.
35. Виппер Б.Р. Очерки голландской живописи эпохи расцвета (1640-1670). - М., 1962.
36. Владимиров Л.И. Всеобщая история книги. - М., 1988.
37. Волингброк. Письма об изучении и пользе истории. - М., 1978.
38. Вольтер. Философские сочинения. - М., 1988.
39. Всеобщая история искусства. В: 6-ти томах. - Т.4. - М., 1963.
40. Габитов Р.М. Философия немецкого романтизма /Фр.Шлегель, Новалис/. - М., 1978.
41. Гегель Г.В.Ф. Наука логики в 3-х т. - М., 1970-1972.
42. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет. - Т.2. - М., 1971. - С.7-122.
43. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа //Соч.- Т.4. - М., 1959.
44. Гегель Г.В.Ф. Философия права. - М., 1990.
45. Гегель Г.В.Ф. Философия религии. В 2-х т. - М., 1976-1977.
46. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. В 3-х т. - М., 1975-1977.
47. Гегель Г.В.Ф. Эстетика. В 4-х т. - М., 1968-1973.
48. Гейссер Л. История Реформации.- М., 1982.
49. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. - М., 1977.
50. Гете І.В. Поезія і правда. - К., 1982.
51. Гоббс Т. Соч. в 2-х томах. - М., 1991.
52. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. - М., 1986.

53. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985.
54. Дейч А.И. Судьбы поэтов: Гельдерлин, Клейст, Гейне. – М., 1987.
55. Декарт Р. Сочинения в 2-х томах. – М., 1989.
56. Дидро Д. Салоны: В 2-х томах. – М., 1989.
57. Дидро Д. Сочинения в 2-х т. – М., 1986.
58. Дмитриева Н.А. Краткая история искусства. – Вып. II. – М., 1989.
59. Долгополов И. Мастера и шедевры. В 3-х томах. – Т.1. – М., 1986.
60. Жан-Поль. Приготовительная школа эстетики. – М., 1981.
61. Заимова Е. Сурбаран. – София, 1984
62. Заиченко Т.А. Джон Локк. – М., 1973.
63. Идеи эстетического воспитания: В 2-х т. – М., 1973.
64. Из истории классического искусства Запада. – М., 1980.
65. Искусство Нидерландов, Фландрии и Голландии XV-XVIII вв. – М., 1955.
66. Искусство: Живопись. Скульптура. Архитектура. Графика: В 3-х частях. – М., 1988.
67. История диалектики XIV-XVIII ст. – М., 1974. – С.151-175.
68. История диалектики. Немецкая классическая философия. – М., 1978.
69. История зарубежного искусства. – М., 1984.
70. История зарубежной литературы XIX в. – М., 1979.
71. История искусства зарубежных стран ХУП-ХУШ вв. – М., 1988.
72. История искусства зарубежных стран. – В 3-х томах. – М., 1963..
73. История немецкой литературы: В 3-х т. – М., 1985.
74. История педагогики / И.А.Константинов и др. – М., 1982.
75. История философии и вопросы культуры. – М., 1975.
76. История французской литературы. – М., 1956.
77. История эстетической мысли: В 6-ти томах. – М., 1985.
78. Калитина Н.Н. Французское изобразительное искусство конца XVIII-XX веков. – Л., 1990.
79. Кант И. Сочинения в 6-ти томах. – М., 1963-1966.
80. Кантерова Т.П., Быков В.Е. Искусство Франции ХУП в. – М., 1969.
81. Каримский А.М. Революция 1776 г. и становление американской философии. – М., 1976.
82. Кертман Л.Е. История культуры стран Европы и Америки. – М., 1987.
83. Классическое искусство Запада. – М., 1973.
84. Кодак Н.Ф. и др. Бытие книги. – К., 1991.
85. Кузнецов В.Н. и др. Западноевропейская философия XVIII в. – М., 1986.
86. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX вв. – М., 1989.
87. Лейбниц Г.В. Соч. в 4-х томах. – М., 1982-1983.
88. Лекции по истории эстетики. – Ленинград, 1973-1974.
89. Лессинг и современность. – М., 1982.
90. Лившиц Н.А. Французское искусство XV-XVIII вв. Очерки – Л., 1967.
91. Литературные манифесты западноевропейских классицистов: Собр. текстов. – М., 1980.
92. Литературные манифесты западноевропейских романтиков. – М., 1980.
93. Лозинская Л. Фридрих Шиллер. – М., 1960.
94. Любимов Л. Великая живопись Нидерландов. – М., 1963.
95. Малая история искусств. Западноевропейское искусство XVII в. – М., 1974.
96. Мандевиль Б. Басня о пчелах. – М., 1974.
97. Мастера искусств об искусстве. – В 7-ти томах. – Т.3. – М., 1967.
98. Матузова Н.М. Генріх Гейне: Життя і творчість. – К., 1984.

99. Мееровский Б.В. Джон Толанд. – М., 1979.
100. Мотрошилова Н.В. Познание и общество. Из истории философии XVII-XVIII вв. – М., 1969.
101. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIIIв. – М., 1973.
102. Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIIв. – М., 1974.
103. Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века. – М., 1976.
104. Овсянников М.Ф. История эстетической мысли. – М., 1984.
105. Ойзерман Т.И. Главные философские направления. – М., 1971.
106. Оссовская М. Рыцарь и буржуа: Исследования по истории морали. – М., 1987.
107. Очерки по философии Л.Фейербаха. – К., 1982.
108. Памятники мирового искусства. – Т. 4. Западноевропейское искусство XVIIIв. – М., 1971.
109. Писатели США о литературе: В 2-х томах. – М., 1982.
110. Популярная художественная энциклопедия. В 2-х томах. – М., 1986.
111. Ревуненкова Н.Ф. Ренессансное свободомыслие и идеология Реформации. – М., 1988.
112. Рембрандт: Альбом (Сост. Ю.И. Кузнецов). – М., 1988.
113. Рославец Е. Живопись Франции XVII-XVIII вв. – К., 1990.
114. Ротенберг Е.И. Западноевропейская живопись XVII в. – М., 1989.
115. Седова Т.А. Рембрандт. – М., 1978.
116. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVIIвв. – М., 1984.
117. Соколов В.В. Спиноза. – М., 1973.
118. Спинова Б. Избр. произ. в 2-х томах. – М., 1957.
119. Такач М.Х. Испанские мастера от Сурбарана до Гойи. – Будапешт, 1984.
120. Фейербах Л. Избранные философские произведения. – Т.1-2. – М., 1955.
121. Фейербах Л. История философии в 3-х томах. – М., 1974.
122. Фейербах Л. Сущность христианства. – М., 1965.
123. Философия Гегеля и современность. – М., 1973.
124. Философия Канта и современность. – М., 1974.
125. Философия немецких романтиков. – М., 1980.
126. Фромантен Э. Старые мастера. – М., 1966.
127. Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. – М., 1991.
128. Честерфилд . Письма к сыну. Максимум. Характеры . – М., 1978.
129. Шахова К.А. Великие европейские живописцы XV-XVIIвв.-К., 1988.
130. Швейцер А. Благоговение перед жизнью. – М., 1992.
131. Шелли П.-Б. Письма. Статьи. Фрагменты. – М., 1972.
132. Шефтсбери. Эстетические опыты. – М., 1975.
133. Шинкарук В.И. Логика, диалектика и теория познания Гегеля. – К., 1964.
134. Шлегель Ф. Эстетика. Философия. Критика.: В 2-х томах. – М., 1983.
135. Шостак В., Бондарук С. Проблеми ідентичності і ролі культури в модернізаційних процесах України та світу // Науково-теоретичний альманах «Грані». -Дніпро, 2020. - Том 23, номер 11. - С.5-13.
136. Энгельс Л. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – т.21
137. Эразм Роттердамский. Философ. произвед. – М., 1987.
138. Эстетика американского романтизма. – М., 1977.
139. Эстетика Гегеля и современность. – Сб. ст. – М., 1984.
140. Эстетика раннего французского романтизма. – М., 1982.
141. Эстетика. – Словарь. – М., 1989.

142. Юм Д. Сочинения. В 2-х т. – М., 1966.
143. Якимович А. Художник и дворец. Диего Веласкес. – М., 1969.
144. Ян Вермеер Дельфтский: Альбом (автор-сост. Е.И.Ротенберг). – М., 1983.